

Goedkeuring van de op 25 juli 1961 te Brussel gesloten Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) betreffende de vestiging te Petten van een inrichting van het gemeenschappelijk centrum voor onderzoek op het gebied van de kernenergie

KONINKLIJKE BOODSCHAP

Nr. 1

ONTWERP VAN WET

Nr. 2

Wij bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van Wet tot goedkeuring van de op 25 juli 1961 te Brussel gesloten Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) betreffende de vestiging te Petten van een inrichting van het gemeenschappelijk centrum voor onderzoek op het gebied van de kernenergie.

De toelichtende memorie, die het Wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.
Soestdijk, 23 december 1961.

JULIANA.

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat de op 25 juli 1961 te Brussel gesloten Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) betreffende de vestiging te Petten van een inrichting van het gemeenschappelijk centrum voor onderzoek op het gebied van de kernenergie, met bijlagen, ingevolge artikel 60, lid 2, van de Grondwet de goedkeuring der Staten-Generaal behoeft alvorens in werking te kunnen treden;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1. De op 25 juli 1961 te Brussel gesloten Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) betreffende de vestiging te Petten van een inrichting van het gemeenschappelijk centrum voor onderzoek op het gebied van de kernenergie, met bijlagen, waarvan de tekst in *Tractatenblad* 1961, 142, is geplaatst, wordt voor Nederland goedgekeurd.

Artikel 2. Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het *Staatsblad* waarin zij wordt geplaatst.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Buitenlandse Zaken,

De Minister van Economische Zaken,

*De Minister van Onderwijs, Kunsten
en Wetenschappen,*

*De Minister van Sociale Zaken
en Volksgezondheid,*

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal,

Goedkeuring van de op 25 juli 1961 te Brussel gesloten Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) betreffende de vestiging te Petten van een inrichting van het gemeenschappelijk centrum voor onderzoek op het gebied van de kernenergie

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

Algemene beschouwingen

Ingevolge artikel 8 van het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) (*Trb.* 1957, 92, zie laatstelijk *Trb.* 1957, 250) behoort het tot de taak van de commissie een gemeenschappelijk centrum voor onderzoek op het gebied van de kernenergie op te richten. Lid 2 van genoemd artikel bepaalt, dat de werkzaamheden van het Centrum om geografische of organisatorische redenen in afzonderlijke inrichtingen kunnen worden verricht. De commissie heeft het standpunt ingenomen, dat met de oprichting van een eigen centrum, zonder daarbij gebruik te maken van de centra, welk in de Gemeenschap reeds bestaan, te veel tijd zou zijn gemoeid en heeft, gebruik makend van de hierboven omschreven mogelijkheid, haar gemeenschappelijk centrum geografisch gesplitst en een drietal inrichtingen gevestigd, respectievelijk te Ispra (Italië), Mol (België) en Karlsruhe (Bondsrepubliek Duitsland). Het centrum te Ispra is een centrum met algemene bevoegdheden, terwijl de andere centra gespecialiseerd zijn, respectievelijk in metingen op het gebied van de kernenergie en in het onderzoek betreffende bepaalde zware elementen, de z.g. transuranen.

De onderhavige overeenkomst met Euratom betreffende de vestiging van een inrichting te Petten zal het aantal inrichtingen van het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek tot vier uitbreiden. Ook deze inrichting zal algemene bevoegdheden bezitten. Ten behoeve van de Euratomvestiging te Petten zal de hoge flux reactor van het Reactor Centrum Nederland (R.C.N.) na gereedkoming en beproeving aan Euratom worden overgedragen. Een belangrijk uitgangspunt voor de sluiting van deze overeenkomst is geweest, dat verwacht wordt, dat daardoor van de hoge flux reactor in grotere mate gebruik zal worden gemaakt dan wanneer deze alleen voor Nederlandse doeleinden voorhanden zou zijn gebleven. Hierdoor zal niet alleen een belangrijke besparing per bestralingseenheid tot stand komen, maar ook de ontwikkeling van het kernenergetisch onderzoek als geheel worden bevorderd. Voorts is er van uitgegaan, dat deze overeenkomst niet mag leiden tot een belemmering van de uitvoering van het Nederlandse programma, met andere woorden, dat de werkzaamheden, welke het R.C.N. op dit gebied zal verrichten, onverkort doorgang moeten kunnen vinden.

De ondergetekenden menen, dat de vestiging van een Euratomcentrum, de daarmee gepaard gaande aanwezigheid van een betrekkelijk groot aantal buitenlandse deskundigen en de daaruit voortvloeiende uitwisseling van gedachten en resultaten op wetenschappelijk en technisch terrein stimulerend zullen werken op de kernenergetische ontwikkeling in Nederland.

Reeds verschillende malen is de Kamer op de hoogte gebracht van de hoofdzaken van de overeenkomst; de laatste keer in de memorie van antwoord betreffende het ontwerp-kernenergiewet (bijlage *Handelingen* II 1961/62 — 5861, nr. 7). De ondergetekenden mogen zich in het onderstaande derhalve beperken tot enkele verduidelijkingen en aanvullingen.

Ad artikelen 1 en 2. Het R.C.N. is thans gevestigd op een terrein van circa 33 ha, welke grond van de Staat in erfpacht is verkregen. Daarnaast heeft het R.C.N. onder meer een recht van optie op een aansluitend terrein van circa 25 ha, eveneens

aan de Staat toebehorend. Zodra de overeenkomst in werking zal zijn getreden, zal laatstgenoemd terrein aan Euratom in erfpacht worden uitgegeven. Euratom kan dan beginnen met de bouw van zijn eigen centrum.

Met betrekking tot de overdracht van de hoge flux reactor en daarbij behorende installaties (de „H.F.R. c.a.”) zij het volgende opgemerkt.

Allereerst zal volgens artikel 3 - 1 het R.C.N. de bouw van de H.F.R. c.a. voltooien, waarna deze van de Amerikaanse leverancier zal worden overgenomen. Afgesproken is, dat, zodra het R.C.N. en Euratom aan de Regering zullen hebben medegedeeld, dat de H.F.R. c.a. de staat van bedrijfsvaardigheid heeft bereikt, op de betreffende grond, die bij de H.F.R. c.a. behoort, aan Euratom een erfpachtrecht zal worden verleend. Door de kadastrale inschrijving daarvan zal de overdracht van de H.F.R. c.a. geacht worden te hebben plaatsgehad. Alvorens bovengenoemd erfpachtrecht aan Euratom kan worden verleend, zal het R.C.N. uiteraard afstand moeten doen van zijn erfpachtrecht. Het R.C.N. heeft zich hiertoe bereid verklaard en heeft afgezien van enigerlei vergoeding voor de waarde van de op deze gronden gebouwde installaties, die voor een deel zijn gefinancierd uit de investeringsbijdragen ad f 14 miljoen, welke de industrie en de elektriciteitsbedrijven aan het R.C.N. hebben verleend. Hiertegenover is aan het R.C.N. toegezegd, dat het in staat zal worden gesteld in de toekomst een adequaat programma ten uitvoer te leggen.

Alvorens de bovenomschreven procedure kan worden toegepast, dient van de Amerikaanse autoriteiten toestemming te zijn verkregen voor de overdracht aan Euratom van de H.F.R. en de splijtstoffen, die in de Verenigde Staten werden gekocht. Deze goedkeuring is vereist ingevolge de op 22 juni 1956 tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Verenigde Staten gesloten overeenkomst (*Trb.* 1956, 125), zoals gewijzigd op 3 juli 1957 (*Trb.* 1957, 103) en op 22 juli 1959 (*Trb.* 1959, 110, zie laatstelijk *Trb.* 1960, 10). Mocht deze toestemming niet binnen redelijke tijd — uiterlijk binnen twee jaar — zijn verkregen, dan zullen partijen met elkaar te rade gaan over de regelingen, die dan moeten worden gemaakt. Beide partijen hebben reeds stappen gedaan ter verkrijging van deze goedkeuring.

Mede op grond van het feit, dat met het oog op de waterhuishouding installaties voor radioactieve werkzaamheden slechts in het duinterrein, de hierboven genoemde 25 ha, zullen mogen worden gebouwd, zal eventueel op verzoek van Euratom voor andere doeleinden nog poldergrond ter beschikking worden gesteld. De reden van de gekozen bewoordingen van artikel 2 - 3 is, dat het R.C.N. een deel van de grond behorende bij de H.F.R., welke ter beschikking van Euratom zal komen, niet in erfpacht van de Staat bezit, maar van een waterschap in gebruik heeft.

Ad artikel 3. Volgens het derde lid van dit artikel zal gedurende een overgangstijd van vier jaar het R.C.N. verantwoordelijk zijn voor de technische bedrijfsvoering. Gedurende deze tijd zal het R.C.N. dus de exploitant zijn in de zin van het O.E.E.S.-verdrag inzake de wettelijke aansprakelijkheid op het gebied van de kernenergie (*Trb.* 1961, 27), dat echter nog

niet voor het Koninkrijk in werking is getreden. Het zal de commissie vrijwaren indien zij ter zake van de wettelijke aansprakelijkheid op enigerlei wijze door derden zou worden aangesproken. Voor de juiste uitvoering van deze technische bedrijfsvoering zal tussen de commissie en het R.C.N. een aantal nadere regelingen moeten worden getroffen, onder andere met betrekking tot budgettaire problemen en de feitelijke gang van zaken bij het bedrijf van de reactor, met inbegrip van de gezondheidsaspecten daaraan verbonden. Artikel 17 biedt de mogelijkheid voor het maken van dit soort regelingen.

Ad artikel 4. Belangrijk is de bepaling van lid 4, dat de commissie over de investeringen, te verrichten door Euratom, zal beslissen, nadat de investeringsprogramma's voor Petten van het R.C.N. en van de commissie tegen elkaar zijn afgewogen en met elkaar zijn gecoördineerd. Met deze bepaling wordt beoogd onnodige dubbele investeringen te voorkomen en een intensieve samenwerking tussen de beide centra te bevorderen. Van deze coördinatie zal mede afhangen de begrenzing van de twee centra, die ingevolge artikel 1 - 2 nog aan wijziging onderhevig kan zijn. De samenwerking zal eveneens bevorderd worden door het feit, dat ingevolge artikel 11 - 3 het R.C.N. ten behoeve van de commissie desgevraagd algemene diensten zal verrichten.

Ad artikel 5. De totale investeringen in het Euratomcentrum, inclusief de H.F.R. c.a., worden geraamd op 18 mln. E.M.O.-rekenenheden, of ca. f 65 mln. Nederland en Euratom zullen respectievelijk 8 en 10 mln. E.M.O.-eenheden bijdragen. Op het Nederlandse aandeel wordt de waarde van de H.F.R. c.a. in mindering gebracht. Deze is gesteld op 7 mln. rekenenheden, zodat Nederland daarnaast nog 1 mln. rekenenheden of ca. f 3,6 mln. zal dienen bij te dragen.

De exploitatiekosten van het Euratomcentrum zijn uiteraard voor rekening van Euratom. Daarnaast zal Euratom van de overdracht van de H.F.R. af de exploitatiekosten daarvan voor zijn rekening nemen.

Ad artikel 6. Gedurende de overgangperiode van vier jaar zal een gemengde commissie optreden, paritair samengesteld uit vertegenwoordigers van het R.C.N. en de commissie, die zich in hoofdzaak zal belasten met technische aangelegenheden. Na de overgangperiode zullen deze werkzaamheden worden voortgezet door het hierna te noemen Raadgevend Verbindingscomité, dat daartoe een subcomité kan instellen.

Ad artikel 7. Gedurende de overgangperiode bestaat voor het gebruik van de H.F.R., ten behoeve van de uitvoering van het Nederlandse programma, prioriteit op het gebruik van de H.F.R. Voor dit gebruik zal het R.C.N. een algemeen tarief in rekening worden gebracht. In dit verband zij vermeld, dat de commissie ook in andere hoge flux reactoren in de Gemeenschap een zekere mate van zeggenschap heeft of zal verwerven en ernaar streeft voor elk dezer reactoren op basis van gelijkkluidende normen een tarief vast te stellen, dat voor alle gebruikers van de desbetreffende reactor hetzelfde zal zijn. Gedurende de overgangperiode zal nochtans over de normen van het tarief toe te passen in Petten overeenstemming tussen de commissie en het R.C.N. moeten bestaan.

Na de overgangperiode bestaat niet meer een prioriteit in zo omvangrijke zin als daarvoor. Bepaald is echter, dat Nederland van de H.F.R. gebruik zal kunnen maken op een zo groot mogelijke schaal als verenigbaar is met een optimaal gebruik van de proefreactoren in de Gemeenschap. De Regering heeft gemeend deze consequentie te moeten aanvaarden. Zij kan zich nl. verenigen met het standpunt van de commissie, dat het gebruik van de apparatuur op dit gebied, in de Gemeenschap aanwezig, zoveel mogelijk op gemeenschappelijke basis moet worden gecoördineerd en dat de H.F.R. na de overgangperiode een instrument van de Gemeenschap is geworden.

Ad artikel 8. Voor de duur van de overeenkomst wordt ingesteld een Raadgevend Verbindingscomité, op paritaire

basis, bestaande uit vertegenwoordigers van de commissie en van de Regering. Dit comité zal partijen adviseren over alle aangelegenheden welke voortvloeien uit de tenuitvoerlegging van de overeenkomst. Met name zal zijn taak zijn te adviseren over het gebruik van de H.F.R. ten behoeve van de uitvoering van het Nederlandse programma, zoals dit in het voorgaande punt is omschreven.

Ad artikel 9. Vermeld zij, dat het niet de bedoeling van Euratom is te komen tot de oprichting van een „Euratomdorp”, zodat de vestiging van de personeelsleden van Euratom verspreid zal kunnen plaatsvinden. Door het R.C.N. werden op verzoek van de Staat ten behoeve van deze huisvesting reeds enige huizen aangeschaft.

Ad artikel 10. Over de vestiging van een Europese school bevat de overeenkomst slechts een beginselverklaring. Deze kwestie zal mede aan de hand van ervaringen, elders in de Gemeenschap verkregen, nader moeten worden geregeld.

Ad artikel 12. De aandacht zij erop gevestigd, dat dit artikel geen aantallen personeelsleden noemt. Dit is opzettelijk geschied, omdat de personeelsbezetting enerzijds zal afhangen van de richting waarin de werkzaamheden van Euratom te Petten zich zullen concretiseren en anderzijds van de mogelijkheden voor Euratom om personeel voor Petten aan te trekken. In de loop der onderhandelingen zijn enkele criteria geformuleerd, die Euratom bij het aantrekken van Nederlands personeel in acht zal nemen. In verband hiermede is in de overeenkomst slechts als algemeen beginsel vastgelegd, dat Euratom rekening zal houden met de Nederlandse behoeften aan wetenschappelijk personeel voor de tenuitvoerlegging van het Nederlandse onderzoekprogramma. In dit verband zij nog opgemerkt, dat, zoals ook in de considerans is vermeld, de Nederlandse inspanning als gevolg van deze vestiging van Euratom niet zal verminderen.

Ad artikel 16. Volgens het Protocol betreffende Voorrechten en Immunititeiten, gevoegd bij het Euratomverdrag (*Trb.* 1957, 97 en 255), geniet Euratom onschendbaarheid. Met het oog hierop is in bijlage III een regeling uitgewerkt over de wijze, waarop de Nederlandse wetgeving zal worden gehandhaafd, voor zover de gang van zaken binnen het centrum daarbij betrokken is. In deze regeling is gestreefd naar een praktische oplossing van het vraagstuk hoe, met handhaving van de in het protocol aan Euratom toegekende onschendbaarheid, de Nederlandse autoriteiten de nodige armslag kan worden gegeven om de controlerende en inspecterende taak, hun bij de wet toegekend, te vervullen, en om, indien zulks noodzakelijk mocht zijn, binnen het centrum te kunnen optreden. Overwogen wordt aan Euratom voor te stellen een regeling te treffen, krachtens welke regelmatig besprekingen hieromtrent zullen worden gehouden.

De Minister van Buitenlandse Zaken a.i.,
J. DE QUAY.

De Minister van Economische Zaken,
J. W. DE POUS.

De Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen a.i.,
M. KLOMPÉ.

De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid,
G. M. J. VELDKAMP.